

Marts 2005

”Arbeit macht frei”

Det er tidlig morgen for 60 år siden, den 10. marts 1945, det er tåget og råkoldt. I en lade i en lille landsby i Østpreussen ved navn Schveslin ligger der 382 udmagrede, bange og syge Kz-fanger fra den nazistiske udryddelseslejr Stutthof syd for Danzig. Aftenen før er de af deres vogtere blevet låst inde i laden.

Pludselig ryster jorden og laden giver sig. Kampvogne kører ind i landsbyen Schveslin med en ufattelig larm. Fangerne i laden holder vejret og tænker om de nu skal kørers ihjel. Pludselig stopper kampvognene fangerne kan høre nogle unge piger der hysteriske af glæde skiftevis hujer og råber ud over hele landsbyen: ”Russkji pridut, russkji pridut” – hvilket oversat fra russisk betyder russerne, kommer russerne kommer. ”russkji pridut, russkji pridut”

De glade og råbende unge er russiske piger sendt på tvangsarbejde hos de tyske bønder i Østpreussen – de bliver ved med at råbe og juble. Inde fra laden er der også nogle polske og russiske fanger der råber ud, og i løbet af ganske kort tid er kz-fangerne blevet befriet og glæden er ubeskrivelig.

Blandt de 382 befinder sig 88 danske fanger deriblandt Villy Fuglsang fra Ålborg. Villy er udmattet og bevæget. Han er ikke mere ude af den, end han tænker på sin nære ven folketingsmand Martin Nielsen, som han har måttet bære de sidste kilometer til Schveslin. Villy Fuglsang kan som en af de få i den danske gruppe tale russisk og får kontakt til de russiske soldater. Fuglsang får også tilladelse til at skaffet husly og mad til de kammerater der er mere medtagne end han selv.

I okt. 1943 blev 149 danske mænd og kvinder indsat i Kz-lejren Stutthof,. Deres forbrydelse bestod i, at de var medlem af Danmarks Kommunistiske Parti eller de havde været frivillige i den Spanske borger Krig. Før ankomsten til Stutthof havde de danske kommunister fra juni 1941 været interneret i Horserødlejren. Efter at den danske samarbejdsregering den 29. august 1943 ikke længere ville give efter for tyskernes krav blev Horserød Lejren overtaget af tysk vagtpersonale.

KZ-Stutthof var en af de nazistiske udryddelseslejre. Lejren var geografisk placeret syd for Danzig (Gdansk) ved Vartafloden udløbsdelt i Østersøen. Dødeligheden blandt alle fangerne i Stutthof var 90 %. Men for den danske fangegruppe overlevede 90 % mirakuløst - altså lige omvendt. Det skyldes ene og alene, at de danske fanger af grunde jeg aldrig har fundet ud af, fik lov til at modtage ”Røde Kors Pakker” fra Danmark indeholdende levnedsmidler, vitaminer og ekstra tøj. Som den nu 96 årige kz-fange Villy Fuglsang siger: *”det var i grunden et paradoks, at vi blev indsat i en lejr, hvor målet var, at vi skulle arbejde os til døde, men hvor man samtidig gav os lov til at modtage disse pakker, så vi kunne overleve.”* Røde Kors pakkerne gav de danske fanger livet og ikke mindst håbet om overlevelse tilbage i dette menneskeskabte helvede.

De danske fanger kunne nu bestikke deres værste plageånder med mad. Det gav dem om end ikke en menneskeligt ophold, så dog nok til at holde den værste sult og udmattelse fra døren. Da danske fanger kunne se, at de havde et overskud af mad var man indstillet på at dele med andre fanger. Da det ikke var så store mængder af mad, at alle kunne få, besluttede

danskerne, at hver enkelt skulle adoptere to russiske eller jødiske drenge, som også var indsat i denne lejr.

For nogle år siden fik jeg forbindelse til en af disse overlevende drenge, som i mellemtiden nu er blevet en voksen mand på 68 år. Han hedder Michael Tauber og er tysk jøde fra Berlin. Hans familie havde været i Tyskland siden 1700 tallet og de følte sig som tyskere, der praktiserede den jødiske tro. Men nazisterne var af en anden opfattelse.

I 1941 blev drengen Michael med sin jødiske familie først sendt til ghettoen i Lodtz og da den var tømt for mennesker, blev de på den sidste transport i 1944 sendt til Auschwitz. Michaels Taubers skæbne har i øvrigt stor lighed med historien i Steven Spielbergs film "Schindlers list": Michaels Taubers far var ingeniør og hver gang familien var på togtransporten til gaskamrene blev faderen og dermed familien pillet fra igen, da faderen udførte krigsvigtigt arbejde for den tyske krigsindustri.

I Auschwitz blev familien atter sorteret fra og sammen med andre videnskabsfolk blev de i august 1944 sendt mod Tyskland. Familien blev imidlertid sat af i Stutthof i 1944. Michael og faderen blev indsat i mandslejren og moren var i kvindelejren samme sted. Faderen dør i løbet af en måned p.g.a. hårdt arbejde og mange års udmattelse. Den otte år gamle Michael var nu alene i lejren. Af uransaglige veje fik han kontakt til de danske fanger og blev nu adopteret af en af de danske fanger, kommunisten og spanienskæmperen Axel Poulsen. Det reddede Michaels liv.

Den 25. jan 1945 nærmere Den røde Hær sig Stutthof og fangerne blev i hast evakueret fra Stutthof. Man blev sendt ind mod Tyskland på en døds-march i kolonner med hver 1400 fanger. Michael Tauber tog afsked med Axel Poulsen. Til afsked fik Michael en pose med brød og et par skistøvler af sin danske protege. Støvlerne og brødet reddede hans liv. Michael Tauber blev ligeledes befriet den 10 marts af de russiske soldater på en flyveplads 15 km. syd for Stutthof.

Efter krigen blev han genforenet med moderen og i 1948 emigrerede de til USA, hvor han senere fik en videnskabelig uddannelse som rumfartsingeniør og har hele livet arbejdet for den amerikanske rumfartsindustri.

Efter krigen var ofrene fra de nazistiske fangelejre meget medtagede. Fysisk såvel som psykisk. Dengang var der ikke noget der hed krisepsykologer m.v., men som Villy Fuglsang fortæller, så var opskriften den, at det var med at få noget sul på kroppen, få sig et arbejde og prøve på at glemme nogle af de frygtelige hændelser man havde været vidne til.

Villy Fuglsang fortæller, at han i hele sit liv har fortalt om sine oplevelser i Stutthof. Det har han gjort via foredrag på skoler, gymnasier, højskoler m.v.. Man kan sige han har fået bearbejdet sine oplevelser via de fortællinger han videregav til andre, med det klare mål og budskab, at disse grusomheder aldrig mere må gentage sig.

Den jødiske dreng Michael valgte som voksen en anden model. Han fik som Villy Fuglsang, kone og børn. Jeg har selvfølgelig stillet Michael det uundgåelige spørgsmål, hvordan han har kunnet gennemføre et normalt familieliv med kone og børn og arbejde med de grusomheder han havde været vidne til?

Det kunne han heller ikke. Michael Tauber fik to børn, hus og arbejde ved NASA – den amerikanske rumfartsindustri. Men efter 11 års ægteskab blev han skilt fra sin kone. Han var næsten aldrig hjemme og holdt sjældent fri og næsten ingen ferie. For at holde de værste erindringsbilleder væk, var han nødt til at arbejde sig ud af det. Som han lakonisk fortæller, ”så blev de ord, der i smedjernsgitteret er sat over indgangen til Auschwitz mit liv og min skæbne: ”Arbeit mach frei”.

Det er som sagt 60 år siden i dag, at Villy Fuglsang og Michael Tauber blev befriet, men helt fri for erindringsgodset blev ingen af dem.

Michael Tauber har nu efter 60 år indset vigtigheden af at tale om sine erindringer, da han er et vigtigt vidne og ikke mindst et offer for en intolerance, som vi har svært ved at fatte i dag.

Michael Taubers redningsmand Axel Poulsen kom hjem til Danmark fra Stutthof i maj 1945. Men Axel Poulsen var så hårdt medtaget af tyfus, at han 28 år gammel dør på Blegdams Hospitalet i København den 5. sep. 1945.

Michael Tauber kommer til Danmark i maj måned. Her skal han mødes med Villy Fuglsang og Axel Poulsens familie.

Niels Ole Frederiksen, højskolelærer m.m.
Vesterløkke Alle 12
5500 Middelfart